ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ЗАТВЕРДЖУЮ
Декан факультету
міжнародних відносин і права
_____ Юрій МУДРИК
29 серпня 2025 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Філософія права

Назва дисципліни

Галузь знань – D Бізнес, адміністрування та право
Спеціальність – D8 Право
Рівень вищої освіти – Другий (магістерський)
Освітньо-професійна програма – Право
Обсяг дисципліни – 4 кредити ЄКТС, ***Шифр дисципліни*** – ОЗП.02
Мова навчання – українська
Статус дисципліни: обов'язкова (загальної підготовки)
Факультет – Міжнародних відносин і права
Кафедра – Права

Форма здобуття освіти	Курс	Семестр	Загальний обсяг		Кількість годин						Курсовий проєкт	Курсова робота	Форма семестрового контролю	
					Аудиторні заняття				Індивідуальна робота студента	Самостійна робота, у т.ч. ІРС			Залік	Іспит
			Кредити ЄКТС	Години	Разом	Лекції	Лабораторні роботи	Семінарські заняття						
Д	1	1	4	120	38	12		26		82		-		+
Разом ДФН			4	120	38	12		26		82				+

Робоча програма складена на основі освітньо-професійної програми «Право» за спеціальністю D8 Право.

Програма складена О. Пундою д-ром юрид. наук, проф. Олександром ПУНДОЮ
Підпис(и) автора(ів) Науковий ступінь, вчене звання, Ім'я, ПРІЗВИЩЕ автора(ів)

Схвалена на засіданні кафедри права

Протокол від 29 серпня 2025 р. № 1

Зав. кафедри права _____ Микола ВАВРИНЧУК
Підпис Ініціали, прізвище

Робоча програма розглянута та схвалена вченою радою факультету міжнародних відносин і права

Голова Вченої ради _____ Юрій МУДРИК
Підпис Ініціали, Прізвище

Хмельницький 2025

2. ЛИСТ ПОГОДЖЕННЯ

Посада	Назва факультету	Підпис	Ім'я, ПРІЗВИЩЕ
Гарант ОП	міжнародних відносин і права		Світлана ЛУЧКОВСЬКА

3) Пояснювальна записка

Навчальна дисципліна **«Філософія права»** є однією із основних загальних дисциплін для вивчення загальних правових понять, які є базовими у підготовці правників. Філософія права як навчальна дисципліна має забезпечити дидактичні завдання: передачу здобувачу, слухачу певної суми знань, вироблення навиків і вмінь працювати із правовою інформацією, адекватно оцінювати правові факти і явища, робити правильний прогноз їх розвитку та впливу на соціальну дійсність та навпаки – оцінювати і визначати вплив соціальної дійсності на правове регулювання, правотворчість, правозастосовчу діяльність тощо. В процесі викладання права має бути вирішено низку гносеологічних завдань. Здобувач повинні зрозуміти суть та ідею права, його роль, у формуванні свободи та світогляду особи, доктрини, парадигми та істини в праві, світогляді, методологічні та теоретичні основи правотворчої, правозастосовчої та правоохоронної діяльності.

Пререквізити: вихідна.

Постреквізити:

ОЗП.03 Іноземна правнича мова
ОФП.04 Актуальні питання правового регулювання договірних та позадоговірних відносин
ОФП.05 Теорія та практика міжнародного права
ОФП.06 Міжнародне економічне право
ОФП.07 Правове регулювання господарської діяльності в країнах ЄС
ОФП.08 Правове регулювання господарської діяльності в країнах ЄС (курсова робота)
ОФП.09 Проблемні аспекти фінансового та інвестиційного права
ОФП.10 Доктринальні основи та актуальні проблеми кримінальної юстиції
ОФП.11 Виробнича практика 1
ОФП.12 Юридична (клінічна) практика
ОФП.13 Виробнича практика 2
ЄДКІ

Відповідно до ***Стандарту вищої освіти*** із зазначеної спеціальності та освітньої програми дисципліна має забезпечити:

- компетентності. Здатність розв'язувати задачі дослідницького та/або інноваційного характеру у сфері права (ІК). Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу (ЗК 1). Здатність проводити дослідження на відповідному рівні (ЗК2). Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел (ЗК 3). Здатність генерувати нові ідеї (креативність) (ЗК6). Здатність приймати обґрунтовані рішення (ЗК 7). Здатність застосовувати принципи верховенства права для розв'язання складних задач і проблем, у тому числі, у ситуаціях правової невизначеност (ФК 1). Здатність використовувати сучасні правові доктрини та принципи у правотворчості та в процесі застосування інститутів публічного і приватного права, а також кримінальної юстиції (ФК 5). Здатність обґрунтовувати та мотивувати правові рішення, надавати розгорнуту юридичну аргументацію (ФК 6). Здатність застосовувати міждисциплінарний підхід в оцінці правових явищ та правозастосовній діяльності. (ФК9). Здатність ухвалювати рішення у ситуаціях, що вимагають системного, логічного та функціонального тлумачення норм права, а також розуміння особливостей практики їх застосування (ФК 10). Здатність утверджувати етичні стандарти правничої діяльності, стандарти професійної незалежності та відповідальності правника (ФК 12).

- програмні результати навчання.Оцінювати природу та характер суспільних процесів і явищ, і виявляти розуміння меж та механізмів їх правового регулювання (ПРН 1). Співвідносити сучасну систему цивілізаційних цінностей з правовими цінностями, принципами та професійними етичними стандартами (ПРН 2). Обґрунтовано формулювати свою правову позицію, вміти опонувати, оцінювати докази та наводити переконливі аргументи (ПРН 6). Дискутувати зі складних правових проблем, пропонувати і обґрунтовувати варіанти їх розв'язання (ПРН 7). Використовувати передові знання і методики у процесі правотворення та правозастосування інститутів публічного та приватного права і кримінальної юстиції (ПРН 11). Обґрунтовувати правову позицію на різних стадіях правозастосування (ПРН 14). Інтегрувати необхідні знання та розв'язувати складні задачі правозастосування у різних сферах професійної діяльності (ПРН 17). Приймати відповідальні рішення в умовах невизначеності, керуючись засадами професійної етики та принципами верховенства права, демонструючи високий рівень самоорганізації та лідерства у юридичній практиці (ПРН 19).

Мета дисципліни - формування умінь, компетентностей правознавців у сфері становлення і розвитку філософії права як науки та розширення їх орієнтаційних можливостей

в сучасній правовій реальності; оволодіння уміннями поєднання філософського та правового підходів щодо розуміння актуальних проблем правової сучасності.

Предмет дисципліни.. Дослідження сутності, цінності, ролі права у житєдіяльності суспільства та держави, його походження, оцінка доцільності правових норм, а також формування філософської культури мислення та використаня філософських знянь у практичній та дослідницькій діяльнсоті юристів.

Завдання дисципліни. Завданням дисципліни є оволодіння здобувачами основними теоретико-правовими ідеями і поглядами, що склалися у сучасній теорії та філософії права; оволодіння основними теоретико-філософсько-правовими поняттями і категоріями, що відіграють основоположну роль у системі юридичних знань.

Результати навчання. Здобувач, який успішно завершив вивчення дисципліни, повинен: ***уміти*** використовувати філософсько-правовий аналіз у практичній діяльності, орієнтуватись у філософсько-світоглядних, онтологічних, антропологічних, аксіологічних тощо підставах походження, сутності й цивілізаційного призначення права, на основі філософсько-правових знань прогнозувати розвиток суспільно-політичних змін, правосвідомості та правового життя в Україні й світі; ***набути*** здатність і готовність розв'язувати комплексні завдання і проблеми у галузі правоохоронної діяльності, охорони прав і свобод людини, протидії злочинності, забезпечення публічної безпеки і порядку під час практичної роботи, або в процесі навчання, що передбачають застосування теорій та методів правозастосовної діяльності, системного аналізу та планування операцій, прогнозування, оптимізації та прийняття рішень і характеризується комплексністю та невизначеністю умов і вимог; ***застосувати*** принципи і настанови філософії права до аналізу та розв`язання конкретних юридичних проблем.

4. Структура залікових кредитів дисципліни

Назва розділу (теми)	Кількість годин, відведених на:		
	лекції	семінари	самостійну роботу
Тема 1. Філософія права: предмет, структура, функції. Становлення філософії права як науки. Генеза української філософсько-правової думки	2	6	12
Тема 2. Онтологія права. Правова реальність та форми її буття	2	4	16
Тема 3. Правова антропологія: гуманістична природа права	2	4	16
Тема 4. Аксіологія права. Право як цінність, найвищі цінності права	2	4	16
Тема 5. Філософія злочину і покарання	2	4	14
Тема 6. Правова свідомість та правова культура. Основні філософсько-правові проблеми сучасності	2	4	8
Разом за семестр	12	26	82

5 Програма навчальної дисципліни

5.1. Зміст лекційного курсу

Номер лекції	Перелік тем лекцій, їх анотації	Кількість годин
1	**Тема 1. Філософія права: предмет, структура, функції. Становлення філософії права як науки. Генеза української філософсько-правової думки.** Філософія права як самостійна наука. Філософія права як складова юриспруденції у концепції Г.Гуго., Гегеля. Проблема сутності права. Типології праворозуміння. Легістський позитивізм і неопозитивізм. Лібертарно-юридичний тип праворозуміння. Філософсько-правова думка Нового часу. Позитивістське і неопозитивістське вчення Екзистенціальна філософія права. Генеза української філософсько-правової думки**.** *Література* [1. С. 7-39; 2. С. 10-21; 3. С. 7-20;] [1. С.40-129; 2. С.22-51; 7. С. 513–551]	2
2	**Тема 2. Онтологія права. Правова реальність та форми її буття.** Правова онтологія як вчення про буття права. Хаос, порядок, гармонія — головні буттєві форми. Аномія як соціальна модифікація хаосу. Концепція аномії Р.Мертона та Е.Дюркгейма. Типологія соціально-правових протиріч (антагоністичні, антагональні, агональні). Філософсько-правові концепції соціального антагонізму (Т.Гоббс, Г.Гегель, К.Маркс, П.Сорокін). Природне і позитивне право. Форми буття права: ідея права, закон, правове життя. *Література* [1. С.130-142; 2. С.52-63; 3. С.31-37]	2
3	**Тема 3. Правова антропологія: гуманістична природа права.** Правова антропологія як галузь філософії права. Проблема природи людини у філософсько-правових концепціях. Вчення про людину як істоту морально-свободну в концепції І.Канта.Право як соціальний феномен. Морально-правова свідомість. Типи мотиваційних конфліктів у морально-правовій свідомості людини. Генеза прав і свобод людини в історії людства.. Концепція прав людини в сучасному суспільстві. *Література* [1. С.143-159; 2. С. 80-94; 3. С.46-125]	2
4	**Тема 4. Аксіологія права. Право як цінність, найвищі цінності права.** Аксіологія права як вчення про цінність права. Суспільні цільові цінності й ідеали в праві. Предметні та моральні цінності у праві. Право та мораль у системі соціальної регуляції. Мораль як найважливіший ціннісний критерій права. Ціннісні основи права: рівність, свобода, справедливість. Свобода як цінність. Свобода як всезагальний принцип права.Право як рівна міра свободи.. *Література* [1. С.160-173; 2. С.95-107; 3. С.66-82; 11]	2
5	**Тема 5. Філософія злочину і покарання** Філософське осмислення категорій “злочин” та “покарання”. Кант про злочин як порушення категоричного імперативу. Гегель про злочин як перший примус (насильницький примус).Покарання як відплата за злочин і правовий наслідок винності. Природне покарання. Судове покарання. Роль принципів рівності і справедливості в покаранні. Покарання як закономірний примус (Гегель). *Література* [1. С.174-187; 4. 15. С. 52–59]	2
6	**Тема 6. Правова свідомість та правова культура. Основні філософсько-правові проблеми сучасності.** Види правосвідомості.	2

	Правосвідомість і право. Правосвідомість, правотворчість і правова реалізація. Правова культура: поняття та структура. *Література* [1. С. С.174-187; 2. С.108-123; 11]	
	Разом	**12**

5.2. Зміст семінарських занять
Перелік семінарських занять для студентів денної форми здобуття освіти

Номер семінарського заняття	Теми семінарського заняття	Кількість годин
1	**Тема 1. Частина 1. Філософія права: предмет, структура, функції.** *Література* [1. С. 7-39; 2. С. 10-21; 3. С. 7-20;]	2
2	**Тема 1. Частина 2. Становлення філософії права як науки.** *Література* [1. С.40-129; 2. С.22-51; 7. С. 513–551]	2
3	**Тема 1. Частина 3. Генеза української філософсько-правової думки.** *Література* [1. С.40-129; 2. С.22-51; 7. С. 513–551]	2
4	**Тема 2.Частина 1. Онтологія права. Правова реальність та форми її буття.** *Література* [1. С.130-142; 2. С.52-63; 3. С.31-37]	2
5	**Тема 2. Частина 2. Онтологія права. Правова реальність та форми її буття.** *Література* [1. С.130-142; 2. С.52-63; 3. С.31-37]	2
6	**Тема 3. Частина 1. Правова антропологія: гуманістична природа права.** *Література* [1. С.143-159; 2. С. 80-94; 3. С.46-125]	2
7	**Тема 3. Частина 2. Правова антропологія: гуманістична природа права.** *Література* [1. С.143-159; 2. С. 80-94; 3. С.46-125]	2
8	**Тема 4. Частина 1. Аксіологія права. Право як цінність, найвищі цінності права**. *Література* [1. С.160-173; 2. С.95-107; 3. С.66-82; 11]	2
9	**Тема 4. Частина 2. Аксіологія права. Право як цінність, найвищі цінності права.** *Література* [1. С.160-173; 2. С.95-107; 3. С.66-82; 11]	2
10	**Тема 5. Частина 1. Філософія злочину і покарання** *Література* [1. С.174-187; 4. 15. С. 52–59]	2
11	**Тема 5. Частина 2. Філософія злочину і покарання** *Література* [1. С.174-187; 4. 15. С. 52–59]	2
12	**Тема 6. Частина 1. Правова свідомість та правова культура. Основні філософсько-правові проблеми сучасності.** *Література* [1. С. С.174-187; 2. С.108-123; 11]	2

13	**Тема 6. Частина 2. Правова свідомість та правова культура. Основні філософсько-правові проблеми сучасності.** *Література* [1. С. С.174-187; 2. С.108-123; 11]	2
	Разом	**26**

5.3 Зміст самостійної (у т. ч. індивідуальної) роботи

Самостійна робота здобувачів полягає у систематичному опрацюванні програмного матеріалу, підготовці до семінарських занять та виконанні індивідуального завдання. До послуг студентів створена сторінка навчальної дисципліни у Модульному середовищі для навчання, де розміщені Робоча програма дисципліни та необхідні навчально-методичні матеріали.

Номер тижня	**Вид самостійної роботи**	**Кіл-сть годин**
	Перший семестр	
1	Опрацювання лекційного матеріалу та нормативно-правових актів, підготовка до семінарського заняття № 1	3
2	Опрацювання лекційного матеріалу та нормативно-правових актів, підготовка до семінарського заняття № 2	3
3	Опрацювання лекційного матеріалу та нормативно-правових актів, підготовка до семінарського заняття № 3. Закріплення ІЗ	6
4	Опрацювання лекційного матеріалу та нормативно-правових актів, підготовка до семінарського заняття № 4 Підготовка до ІЗ	8
5	Опрацювання лекційного матеріалу та нормативно-правових актів, підготовка до семінарського заняття № 5. Підготовка до ІЗ	8
6	Опрацювання лекційного матеріалу та нормативно-правових актів, підготовка до семінарського заняття № 6 Підготовка до ІЗ	8
7	Опрацювання лекційного матеріалу та нормативно-правових актів, підготовка до семінарського заняття № 7. Підготовка до ІЗ	8
8	Опрацювання лекційного матеріалу та нормативно-правових актів, підготовка до семінарського заняття №8. Підготовка до ІЗ	8
9	Опрацювання лекційного матеріалу та нормативно-правових актів, підготовка до семінарського заняття № 9. Підготовка до ІЗ	8
10	Опрацювання лекційного матеріалу та нормативно-правових актів, підготовка до семінарського заняття № 10. Підготовка до ІЗ	8
11	Опрацювання лекційного матеріалу та нормативно-правових актів, підготовка до семінарського заняття №11. Презентація ІЗ	6
12	Опрацювання лекційного матеріалу та нормативно-правових актів, підготовка до семінарських занять № 12-13.	8
	Разом:	**82**

Індивідульне завдання полягає у підготовці реферату з обраної здобувачами тематики. Вимоги до структури та змісту реферату викладені у Модульному середовищі для навчання на сторінці навчальної дисципліни. У якості ІДЗ здобувач може підготувати тези доповіді на конференцію за

однією з тем навчальної дисципліни при дотриманні узгоджених з викладачем термінів його виконання.

6. Технології та методи навчання

Процес навчання з дисципліни ґрунтується на використанні традиційних та сучасних методів. Лекції проводяться переважно словесними методами (пояснення, розповідь); семінарські заняття проводяться з використанням інтерактивних методів (дискусії, дебати). Самостійна робота включає підготовку до семінарських занять та виконання індивідуальних завдань у формі підготовки реферату.

7. Методи контролю

Поточний контроль здійснюється під час лекційних та семінарських занять, а також у дні проведення контрольних заходів, встановлених робочою програмою і графіком навчального процесу. При цьому використовуються такі методи поточного контролю:

- усне опитування;
- оцінювання результатів роботи на семінарських заняттях (участі в обговоренні ситуацій, дискусіях);
- оцінювання результатів виконання індивідуального завдання.

При виведенні підсумкової семестрової оцінки враховуються результати як поточного контролю, так і підсумкового контролю, який проводиться з усього матеріалу дисципліни за білетами, попередньо розробленими і затвердженими на засіданні кафедри. Здобувач вищої освіти, який набрав з будь-якого виду навчальної роботи, суму балів нижчу за 60 відсотків від максимального балу, не допускається до семестрового контролю, поки не виконає обсяг роботи, передбачений Робочою програмою. Здобувач вищої освіти, який набрав позитивний середньозважений бал (60 відсотків і більше від максимального балу) з усіх видів поточного контролю і не склав іспит, вважається таким, який має академічну заборгованість. Ліквідація академічної заборгованості із семестрового контролю здійснюється у період екзаменаційної сесії або за графіком, встановленим деканатом відповідно до «Положення про контроль і оцінювання результатів навчання здобувачів вищої освіти у ХНУ».

8 Політика дисципліни

Політика навчальної дисципліни загалом визначається системою вимог до здобувача вищої освіти, що передбачені чинними положеннями Університету про організацію і навчально-методичне забезпечення освітнього процесу. Зокрема, проходження інструктажу з техніки безпеки; відвідування занять з дисципліни є обов'язковим. За об'єктивних причин (підтверджених документально) теоретичне навчання за погодженням із лектором може відбуватись в індивідуальному режимі. Успішне опанування дисципліни і формування фахових компетентностей і програмних результатів навчання передбачає необхідність підготовки до семінарських занять (вивчення теоретичного матеріалу з теми, активно працювати на занятті, брати участь у дискусіях щодо прийнятих рішень при виконанні здобувачами завдань).

Здобувачі вищої освіти зобов'язані дотримуватися термінів виконання усіх видів робіт у встановлені терміни, передбачених робочою програмою навчальної дисципліни. Пропущене семінарське заняття здобувач зобов'язаний відпрацювати у встановлений викладачем термін, але не пізніше, ніж за два тижні до кінця теоретичних занять у семестрі.

Засвоєння студентом теоретичного матеріалу з дисципліни оцінюється за результатами опитування під час семінарських занять й виконання індивідуального домашнього завдання. Виконання індивідуального завдання завершується його здачею на перевірку у терміни, встановлені графіком самостійної роботи. У якості ІДЗ здобувач може підготувати тези доповіді на конференцію за однією з тем навчальної дисципліни при дотриманні узгоджених з викладачем термінів його виконання.

Здобувач вищої освіти, виконуючи самостійну роботу з дисципліни, має ***дотримуватися політики доброчесності*** (заборонені списування, підказки, плагіат, використання штучного інтелекту (без вірного цитування)). У разі порушення політики академічної доброчесності в будь-яких видах навчальної роботи здобувач вищої освіти отримує незадовільну оцінку і має повторно виконати завдання з відповідної теми (виду роботи), що передбачені робочою програмою. Будь-які форми порушення академічної доброчесності під час вивчення навчальної дисципліни не допускаються та не толеруються.

У межах вивчення навчальної дисципліни здобувачам вищої освіти передбачено ***визнання і зарахування результатів навчання, набутих шляхом неформальної освіти***, що розміщені на доступних платформах: EdEra, VUMonline, Prometheus, Coursera, Дія. Цифрова освіта (https://ed-era.com/; https://vumonline.ua/; https://prometheus.org.ua/; https://www.coursera.org/; https://osvita.diia.gov.ua/) та ін., які сприяють формуванню компетентностей і поглибленню результатів навчання, визначених робочою програмою дисципліни, або забезпечують вивчення відповідної теми з програми навчальної дисципліни (детальніше у Положенні про порядок визнання та зарахування результатів навчання здобувачів вищої освіти у ХНУ (https://khmnu.edu.ua/wp-content/uploads/normatyvni-dokumenty/polozhennya/pro-poryadok-vyznannya-ta-perezarahuvannya-rezultativ-navchannya.pdf).

Засади використання технологій штучного інтелекту (ШІ) в освітньому процесі. Використання ШІ (властивість систем коректно інтерпретувати зовнішні дані відповідно до поставленої мети, навчатися з таких даних та використовувати результати навчання для досягнення поставлених цілей, в тому числі зі збирання та використання нових даних, шляхом взаємодії з навколишнім середовищем: Положення про систему забезпечення академічної доброчесності у ХНУ https://khmnu.edu.ua/wp-content/uploads/normatyvni-dokumenty/polozhennya/pro-systemu-zabezpechennya-akademichnoyi-dobrochesnosti.pdf) повинно забезпечувати повагу до конфіденційності та захисту даних учасників освітнього процесу, відповідати нормам та принципам академічної доброчесності. Використання контенту, створеного ШІ, обов'язково фіксується, - вказується назва застосунку, методики його використання та ін. Учасники освітнього процесу повинні бути уважними до згенерованої ШІ інформації та розглядати її як «неперевірений вихідний матеріал».

9 Оцінювання результатів навчання здобувачів магістерського рівня у семестрі

Оцінювання академічних досягнень здобувача вищої освіти здійснюється відповідно до «Положення про контроль і оцінювання результатів навчання здобувачів вищої освіти у ХНУ». При поточному оцінюванні виконаної здобувачем роботи з кожної структурної одиниці і отриманих ним результатів викладач виставляє йому певну кількість балів із призначених робочою програмою для цього виду роботи. При цьому кожна структурна одиниця (робота) може бути зарахована, якщо здобувач набрав не менше 60 відсотків (мінімальний рівень для позитивної оцінки) від максимально можливої суми балів, призначеної структурній одиниці.

Будь-які форми порушення академічної доброчесності не допускаються та не толеруються.

Отриманий здобувачем бал за зарахований вид навчальної роботи (структурну одиницю) після її оцінювання викладач виставляє в електронному журналі обліку успішності здобувачів вищої освіти. Позитивну підсумкову оцінку здобувач може отримати, якщо за результатами поточного та підсумкового контролів набере від 60 до 100 балів. Семестрова підсумкова оцінка розраховується в автоматизованому режимі в інформаційній підсистемі «Електронний журнал» (ІС «Електронний університет») і відповідно до накопиченої суми балів визначається оцінка за інституційною шкалою та шкалою ЄКТС, яка заноситься в екзаменаційну відомість, а також до Індивідуального навчального плану здобувача вищої освіти.

Структурування дисципліни за видами навчальної роботи і оцінювання результатів навчання студентів денної форми здобуття освіти

Аудиторна робота								**Самостійна робота**	**Семестровий контроль**	
Перший семестр										Разом балів
Семінарські заняття								ІДЗ	Іспит	
1	2-3	4	5-6	7-8	9	10-11	12-13			
Кількість балів за вид навчальної роботи (мінімум-максимум)										
3-5	3-5	3-5	3-5	3-5	3-5	3-5	3-5	12-20	24-40	
24-40								**12-20**	**24-40**	**60-100**

Оцінювання на семінарських заняттях

Оцінка, яка виставляється за семінарське заняття, складається з таких елементів: усне опитування студентів на знання теоретичного матеріалу з теми; вільне володіння студентом спеціальною термінологією і уміння професійно обґрунтувати прийняті рішення при розв'язуванні завдань; результати самостійних робіт.

При оцінюванні результатів навчання здобувачів вищої освіти на семінарських заняттях викладач користується наведеними нижче критеріями:

Таблиця – Критерії оцінювання навчальних досягнень здобувача вищої освіти

Оцінка та рівень досягнення здобувачем запланованих ПРН та сформованих компетентностей	**Узагальнений зміст критерія оцінювання**
Відмінно (високий)	Здобувач вищої освіти глибоко і у повному обсязі опанував зміст навчального матеріалу, легко в ньому орієнтується і вміло використовує понятійний апарат; уміє пов'язувати теорію з практикою, вирішувати практичні завдання, впевнено висловлювати і обґрунтовувати свої судження. Відмінна оцінка передбачає логічний виклад відповіді мовою викладання (в усній або у письмовій формі), демонструє якісне оформлення завдань, вміє заповнювати форми звітності, аналізувати їх на помилки та виправляти їх, шукати взаємозв'язки між формами. Здобувач не вагається при видозміні запитання, вміє робити детальні та узагальнюючі висновки, демонструє практичні навички з вирішення фахових завдань. При відповіді допустив дві–три несуттєві ***похибки***.
Добре (середній)	Здобувач вищої освіти виявив повне засвоєння навчального матеріалу, володіє понятійним апаратом, орієнтується у вивченому матеріалі; свідомо використовує теоретичні знання для вирішення практичних задач; виклад відповіді грамотний, але у змісті і формі відповіді можуть мати місце окремі неточності, нечіткі формулювання правил, закономірностей тощо. Відповідь здобувача вищої освіти будується на основі самостійного мислення. Здобувач вищої освіти у відповіді допустив дві–три ***несуттєві помилки***.
Задовільно (достатній)	Здобувач вищої освіти виявив знання основного програмного матеріалу в обсязі, необхідному для подальшого навчання та практичної діяльності за професією, справляється з виконанням практичних завдань, передбачених програмою. Як правило, відповідь здобувача вищої освіти будується на рівні репродуктивного мислення, здобувач вищої освіти має слабкі знання структури навчальної дисципліни, допускає неточності і ***суттєві помилки*** у відповіді, вагається при відповіді на видозмінене запитання. Разом з тим, набув навичок, необхідних для виконання нескладних практичних завдань, які відповідають мінімальним критеріям оцінювання і володіє знаннями, що дозволяють йому під керівництвом викладача усунути неточності у відповіді.
Незадовільно (недостатній)	Здобувач вищої освіти виявив розрізнені, безсистемні знання, не вміє виділяти головне і другорядне, допускається помилок у визначенні понять, перекручує їх зміст, хаотично і невпевнено викладає матеріал, не може використовувати знання при вирішенні практичних завдань. Як правило, оцінка «незадовільно» виставляється здобувачеві вищої освіти, який не може продовжити навчання без додаткової роботи з вивчення навчальної дисципліни.

ІДЗ здобувача вищої освіти оцінюється аналогічно з використанням вищенаведених у таблиці критеріїв оцінювання навчальних досягнень здобувача вищої освіти (мінімальний позитивний бал – 12 балів, максимальний – 20 бал).

Оцінювання результатів підсумкового семестрового контролю (іспит)

Освітня програма передбачає підсумковий семестровий контроль з дисципліни у формі іспиту, завданням якого є системне й об'єктивне оцінювання як теоретичної, так і практичної підготовки здобувача з навчальної дисципліни. Складання іспиту відбувається за попередньо розробленими і затвердженими на засіданні кафедри білетами.

Таблиця – Оцінювання результатів підсумкового семестрового контролю здобувачів (40 балів для підсумкового контролю)

Види завдань	Для кожного окремого виду завдань		
	Мінімальний (достатній) бал (задовільно)	**Потенційні позитивні бали* (середній бал) (добре)**	**Максимальний (високий) бал (відмінно)**
Теоретичне питання № 1	6	8	10
Теоретичне питання № 2	6	8	10
Практичне завдання	12	16	20
Разом:	**24**		**40**

Примітка. ****Позитивний бал за іспит, відмінний від мінімального (24 бали) та максимального (40 балів), знаходиться в межах 25-39 балів та розраховується як сума балів за усі структурні елементи (завдання) іспиту.***

Для кожного окремого виду завдань підсумкового семестрового контролю застосовуються критерії оцінювання навчальних досягнень здобувача вищої освіти, наведені вище (**Таблиця – Критерії оцінювання навчальних досягнень здобувача вищої освіти)**.

Таблиця – Співвідношення інституційної шкали оцінювання і шкали оцінювання ЄКТС

Оцінка ЄКТС	**Рейтингова шкала балів**	**Інституційна шкала (Опис рівня досягнення здобувачем вищої освіти запланованих результатів навчання з навчальної дисципліни**	
		Залік	**Іспит/диференційований залік**
A	90-100	Зараховано	***Відмінно*/*Excellent*** – високий рівень досягнення запланованих результатів навчання з навчальної дисципліни, що свідчить про безумовну готовність здобувача до подальшого навчання та/або професійної діяльності за фахом
B	83-89		***Добре*/*Good*** – середній (максимально достатній) рівень досягнення запланованих результатів навчання з навчальної дисципліни та готовності до подальшого навчання та/або професійної діяльності за фахом
C	73-82		
D	66-72		***Задовільно*/*Satisfactory*** – Наявні мінімально достатні для подальшого навчання та/або професійної діяльності за фахом результати навчання з навчальної дисципліни
E	60-65		
FX	40-59	Незараховано	***Незадовільно*/*Fail*** – Низка запланованих результатів навчання з навчальної дисципліни відсутня. Рівень набутих результатів навчання є недостатнім для подальшого навчання та/або професійної діяльності за фахом
F	0-39		***Незадовільно*/*Fail*** – Результати навчання відсутні

Підсумкова семестрова оцінка за інституційною шкалою і шкалою ЄКТС визначається в автоматизованому режимі після внесення викладачем результатів оцінювання з усіх видів робіт до електронного журналу. Співвідношення інституційної шкали оцінювання і шкали оцінювання ЄКТС у наведеній нижче таблиці.

Семестровий іспит виставляється, якщо загальна сума балів, яку набрав студент з дисципліни за результатами поточного та підсумкового контролю, знаходиться у межах від 60 до 100 балів. При цьому за інституційною шкалою ставиться оцінка «відмінно/добре/задовільно», а за шкалою ЄКТС – буквене позначення оцінки, що відповідає набраній студентом сумі балів відповідно до таблиці Співвідношення.

10 Питання для самоконтролю результатів навчання

1. Генеза предмету філософії права в культурі та цивілізації.
2. Філософія права і політика.
3. Значення філософії права в підготовці майбутніх юристів.
4. Методологічна функція філософії права в системі правової науки.
5. Співвідношення основних методологічних підходів до визначення поняття права.
6. Легізм та юридичне праворозуміння: порівняльна характеристика.
7. Необхідність зміни типу праворозуміння в сучасних українських умовах.
8. Легістський стиль мислення: загальна характеристика.
9. Проблема утвердження правового закону та правової держави як основна ідея лібертарної концепції.
10. Юснатуралізм як традиція в філософсько-правовій думці Західної Європи.
11. Гуго Гроцій: розробка ідей природного права та суспільного договору.
12. Філософські основи права та держави Т.Гоббса. Три закони природного права.
13. Філософсько-правове вчення Дж.Локка.
14. Теорія Монтеск'є – систематизація політико-правових знань.
15. Політико-правове вчення Руссо: теорія суспільного договору.
16. Історична школа права.
17. Кант: людина як суб'єкт моральної та правової свідомості.
18. Категоріальна структура дослідження права у філософії права Г.Гегеля: абстрактне право, вільна воля, договір, власність.
19. Гегель: свобода як субстанція права. Право як дійсність свободи.
20. Гегель про правову державу.
21. Вчення Г.Кельзена про чисту теорію права як вершина легізму.
22. Відродження природно-правових ідей в XX ст.
23. Принцип плюралізму в сучасних філософських концепціях права.
24. Світоглядні основи світських і теологічних концепцій права.
25. Р. Паунд як представник американської соціологічної юриспруденції.
26. Є.Ерліх про живе право‖.
27. Концепція аномії Р. Мертона.
28. Соціально-правове протиріччя як основний предмет філософсько-правового дослідження.
29. Г.Гегель про антагонізм раба і пана.
30. Ідея агонально-ігрового начала в правосудді в концепції Й.Гейзінга.
31. Державне (позитивне) та надпозитивне право.
32. Звичаєве право, його роль і значимість в умовах побудови громадянського суспільства.
33. Нормативна структура релігійної та правової свідомості.
34. Становлення особистості як суб'єкта права в епоху античності.
35. Сучасні філософські концепції про походження та сутність людини.
36. Персоналістична революція в сучасному світі: загальна характеристика.
37. Образ людини в сучасному праві. Право на життя: філософсько-правовий аналіз.
38. Право як культурна цінність.
39. Сутність аксіологічного підходу до права.
40. Моральні засади права.
41. Робота Л. Фуллера ―Мораль права: загальна характеристика‖.
42. Концепція Ролза про справедливість як ввищу цінність права.
43. Моральна якість закону як актуальна проблема української сучасності.
44. Особливості міждисциплінарної кореляції визначень категорій - злочин та покарання.
45. Історичний розвиток змісту категорій ―злочин та покарання.
46. Проблема визначення абсолютних якісних ознак злочину.
47. Проблема смертної кари як найвищої міри покарання через призму філософського осмислення недоторканості людського життя.
48. Філософське осмислення відплати.

11 Навчально-методичне забезпечення

Освітній процес з дисципліни «Філософія права» повністю і в достатній кількості забезпечений необхідною навчально-методичною літературою, що розміщена в Модульному середовищі для навчання MOODLE: https://msn.khmnu.edu.ua/course/index.php?categoryid=751.

12 Матеріально-технічне та програмне забезпечення дисципліни (за потреби)

Інформаційна та комп'ютерна підтримка: ПК, планшет, смартфон або інший мобільний пристрій. Програмне забезпечення: програми Microsoft Office або аналогічні, доступ до мережі Інтернет, робота з презентаціями.

Вивчення навчальної дисципліни не потребує використання спеціального програмного прикладного забезпечення, крім загальновживаних програм і операційних систем.

13 Рекомендована література

Основна

1. Філософія права : підруч. для студ. юрид. вищ. навч. закл. / О. Г. Данильян, О. П. Дзьобань, С. І. Максимов та ін.; за ред. О. Г. Данильяна. Харків : Право, 2017. 208 с.
2. Філософія права: Комплексні навчально-методичні матеріали / уклад. Н. І.Гончарова. Одеса : ОДУВС, 2018. 152 с. URL.: https://fpk.in.ua/images/biblioteka/3fmb_finan/Filosofiya-prava.pdf
3. Александрова О.С., Горбань О.В., Мартич Р.В. Філософія права: Навчально-методичний посібник. –Київ: Київський університет імені Бориса Грінченка, 2020. 126 с. URL.: https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/30803/1/%. pdf
4. Торяник В.М., Макушев П.В. Філософія права (в схемах та визначеннях) : навчально-методичний посібник. Дніпро, 2019. 152 с.
5. Рабінович П.М. Громадянське суспільство і правова держава (загально–теоретичні міркування). *Українське право*. 1996. № 3. С. 30-34.
6. Габермас Ю. Структурні перетворення у сфері відкритості: дослідження категорії громадянське суспільство. Київ. 2000. 318 с.
7. Колодій А. Проблеми і перспективи розвитку громадянського суспільства в сучасній Україні. Розвиток демократії в Україні. Матеріали міжнародної наукової конференції (Київ, 29 вересня–1 жовтня, 2000 р.) К. Центр освітніх ініціатив, 2001. С. 513–551.
8. Карась А.Ф. Філософія громадянського суспільства в класичних теоріях і некласичних інтерпретаціях: Монографія. Київ; Львів : Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2003. 520 с.
9. Драч М.І. Становлення громадянського суспільства на пострадянському соціокультурному просторі (український вимір) : дис. …канд.філос.наук : 09.00.03 / Драч Мар'яна Іванівна. К. 2006. 183 с.Костомаров М. І. «Закон Божий». Книга буття українського народу. К. : Либідь, 1991. 39 с.
10. Пунда О.О. Право на свободу: монографія. Хмельницький: ТОВ «Еврика», 2006. 248 с.
11. Пунда О. О. Адміністративно-правова охорона особистих немайнових прав: монографія. Ірпінь-Хмельницький, ФОП «Стрихар А.М.», 2017. 542 с.
12. Пунда О.О., Хома В.О. Доктринальне тлумачення структури фіскальних санкцій у податково-митному законодавстві України *Центр німецького права Київського національного університету імені Тараса Шевченка. №2. 2020. С.52-57.*
13. Пунда О.О. Арзянцева Д.А., Захаркевич Н.П. Право на безпеку харчових продуктів: міжгалузеве правове регулювання в умовах євроінтеграції України. *Науково-практичний журнал «Екологічне право».* 2022. №1-2. С.71-76.
14. Пунда О.О., Добрянська О. Д., Новицька Н.Б. Принципи інформаційної політики в умовах війни та їх нормативно-правове закріплення. *Соціологія права*. 2022. №1-2. С.60-65.
15. Пунда О. Токарський А. Проблеми співвідношення права Євросоюзу та конституцій держав-членів. *Ірпінський юридичний часопис: науковий журнал*. 2021. Вип. 3 (7). С.17-25.
16. Пунда О.О., Добрянська О. Д., Новицька Н.Б. Правове положення військовополонених у міжнародному гуманітарному праві: досвід російсько-української війни. *Ірпінський юридичний часопис: науковий журнал*. 2023. Вип. 2 (11). С.157-169.
17. Пунда О.О. Арзянцева Д.А., Захаркевич Н.П. Впровадження стандартів екологічного маркування як інструменту захисту прав споживачів. *Наука і техніка сьогодні.* 2025. №4. С.190-202. https://doi.org/10.52058/2786-6025-2025-3(44)-190-202.

Додаткова література:

1. Бачинін В.А., Журавський В.С., Панов М.І. Філософія права: Підручник для юрид.спецтей вищих навч.закладів. - К.: Видавничий Дім ―Ін Юре‖, 2003. 472 с.

2. Марченко О. В. Філософія права: навч. пос. Дніпро: Дніпроп. держ. ун-т внутр.справ, 2015. 304 с.
3. Трофанчук Г. І. Історія держави та права України: навч. пос. К.: Юрінком Інтер, 2017. 568 с.
4. Філософія прав людини / За редакції Ш. Ґосепата та Ґ. Ломанна; Пер. з нім. О. Юдіна та Л. Доронічевої. К.: Ніка-Центр, 2008. 320 с.
5. Мельничук , Н. (2022). Аналіз понять «злочин» та «покарання» у трактуванні філософів Античності. *Академічні візії*, (6-7), С. 52–59. вилучено із https://academy-vision.org/index.php/av/article/view/51.

14 Інформаційні ресурси

1. Електронна бібліотека університету. [Електронний ресурс]. – Доступ до ресурсу: http://library.khmnu.edu.ua/.
2. Інституційний репозитарій ХНУ. [Електронний ресурс]. – Доступ до ресурсу: http://elar.khmnu.edu.ua/jspui/?locale=uk.
3. Модульне середовище для навчання. [Електронний ресурс]. – Доступ до ресурсу: https://msn.khmnu.edu.ua/.